

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. balandžio 3 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos su vartotojais sudaromose sutartyse – 1 straipsnio 2 dalis – Direktyvos taikymo sritis – Sąlyga, suteikianti teritorinę jurisdikciją konkrečiam teismui pagal bendrąsias taisykles – 6 straipsnio 1 dalis – Nesąžiningumo kontrolė *ex officio* – 7 straipsnio 1 dalis – Nacionalinio teismo pareigos ir kompetencija“

Byloje C-266/18

dėl 2018 m. balandžio 11 d. *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Poznanės apygardos teismas, Lenkija) nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. balandžio 17 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Aqua Med sp. z o.o.

prieš

Irena Skóra

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot (pranešėjas), teisėjai C. Toader, A. Rosas, L. Bay Larsen ir M. Safjan,

generalinis advokatas E. Tanchev,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Aqua Med sp. z o.o.*, atstovaujamos *radca prawny* T. Babecki,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Europos Komisijos, atstovaujamos N. Ruiz García, M. Wilderspin ir S. L. Kalėdos,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: lenkų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) ir 2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *Pannon GSM* (C-243/08, EU:C:2009:350) išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant *Aqua Med sp. z o.o.* ir Irena Skóra ginčą dėl nacionalinių teismų teritorinės jurisdikcijos nagrinėti ieškinį dėl sumokėtos pardavimo kainos, kurią pardavėjas ar tiekėjas pareiškė vartotojui.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 93/13

- 3 Direktyvos 93/13 13 ir 24 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„kadangi daroma prielaida, jog valstybių narių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatose, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nustato su vartotojais sudaromų sutarčių sąlygas, nėra nesąžiningų sąlygų; kadangi dėl to, atrodo, kad nėra būtina kontroliuoti kaip vykdomos tos sąlygos, kurios atspindi įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių valstybės narės arba Bendrija yra prisijungusios, principus ar nuostatas; kadangi tuo požiūriu 1 straipsnio 2 dalyje pateikiama formuluotė „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos“ numato ir normas, kurios pagal įstatymą yra taikomos susitariančioms šalims, jei nebuvo susitarta kitaip;

<...>

kadangi valstybių narių teismai arba administracinės institucijos privalo disponuoti pakankamomis bei veiksmingomis priemonėmis apsisaugojant nuo nuolatinio nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais taikymo.“

- 4 Šios direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„1. „Šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse.

2. Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas <...> šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“

- 5 Minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

- 6 Tos pačios direktyvos 7 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012

- 7 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1) 18 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Kita sutarties šalis gali pareikšti ieškinį vartotojui tik valstybės narės, kurioje yra vartotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismuose.“

Lenkijos teisė

- 8 *Kodeks postępowania cywilnego* (Civilinio proceso kodeksas) 1 skirsnio „Bendroji jurisdikcija“ 2 skyriuje įtvirtintame 27 straipsnyje nustatyta:

„1. Ieškinyms paduodamas pirmosios instancijos teismui, kurio veiklos teritorijoje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta.

2. Nuolatinė gyvenamoji vieta nustatoma pagal *Kodeks cywilny* (Civilinis kodeksas).“

- 9 Civilinio proceso kodekso 2 skirsnio „Alternatyvioji jurisdikcija“ 2 skyriuje įtvirtintame 31 straipsnyje numatyta:

„Ieškinyms bylose, kurioms taikomos šio skirsnio nuostatos, gali būti pareiškiamas pagal nuostatas dėl bendrosios jurisdikcijos arba paduodamas toliau pateiktose nuostatose nurodytame teisme.“

- 10 Minėto kodekso tame pačiame 2 skirsnyje esantis 34 straipsnis suformuluotas taip:

„Ieškinyms dėl sutarties sudarymo, jos turinio nustatymo, sutarties pakeitimo ir sutarties buvimo konstatavimo, sutarties vykdymo, nutraukimo arba pripažinimo negaliojančia, taip pat žalos atlyginimo dėl sutarties neįvykdymo arba netinkamo įvykdymo gali būti pareiškiamas sutarties įvykdymo vietos teisme. Kilus abejonių, sutarties įvykdymo vieta turi būti patvirtinta dokumentu.“

- 11 Civilinio proceso kodekso 200 straipsnyje nustatyta, kad teismas, pripažinęs, kad neturi jurisdikcijos, perduoda bylą jurisdikciją turinčiam teismui.

- 12 Šio kodekso 202 straipsnyje nustatyta:

„Teismas į teismo jurisdikcijos nebuvimą, kuri galima pakeisti sutartimi, atsižvelgia, tik jeigu atsakovas prieš pradėdamas nagrinėti bylą iš esmės pateikia tinkamai pagrįstą prieštaravimą. Kol dar nėra įteiktas ieškinyms, teismas netikrina šio jurisdikcijos nebuvimo savo iniciatyva. Jeigu specialiojoje nuostatoje nenurodyta kitaip, aplinkybės, suteikiančias pagrindą atmesti ieškinį, taip pat netinkamą bylos nagrinėjimo procedūrą, atstovo tinkamo įgaliojimo nebuvimą, atsakovo procesinio veiksnio neturėjimą, atsakovo organų sudėties trūkumą arba jo atstovo pagal įstatymą neveikimą teismas nagrinėja savo iniciatyva bet kurioje bylos stadijoje.“

- 13 Direktyva 93/13 į Lenkijos teisę buvo perkelta Civilinio kodekso nuostatomis. Šio kodekso 385³ straipsnio 23 punkte nustatyta, kad nesąžiningomis sąlygomis laikomos, be kita ko, sąlygos, pagal kurias Lenkijos teismams nesuteikiama jurisdikcija arba jurisdikcija suteikiama Lenkijoje ar kitoje valstybėje esančiam arbitražo teismui arba kitai institucijai, ir sąlygos, pagal kurias reikalaujama kreiptis į teismą, kuris pagal Lenkijos teisę neturi teritorinės jurisdikcijos.

14 Civilinio kodekso 454 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu prievolės įvykdymo vieta nėra nurodyta ir jeigu jos neįmanoma nustatyti pagal prievolės pobūdį, prievolė turi būti įvykdyta toje vietoje, kur prievolės atsiradimo metu buvo skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta arba buveinė. Tačiau piniginei prievolė turi būti įvykdyta toje vietoje, kur prievolės įvykdymo metu yra kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta arba buveinė; jeigu po prievolės atsiradimo kreditorius pakeitė nuolatinę gyvenamąją vietą arba buveinę, jis padengia dėl šio pakeitimo padidėjusias persiuntimo išlaidas.

2. Jeigu prievolė susijusi su skolininko arba kreditoriaus įmone, prievolės įvykdymo vietą lemia įmonės buveinė.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 15 *Aqua Med* yra pardavėja ar tiekėja, turinti buveinę Opalenicoje (Lenkija). 2016 m. spalio 29 d. nekomercinėse patalpose ji su I. Skóra, vartotoja, kurios nuolatinė gyvenamoji vieta yra Legnicoje (Lenkija), sudarė čiužinio, čiužinio užvalkalą ir pagalvės pirkimo – pardavimo sutartį; šios kaina – 1 992 Lenkijos zlotų (PLN) (apie 465 EUR).
- 16 Pagal bendrųjų sąlygų, kurios yra neatskiriama minėtos pirkimo-pardavimo sutarties dalis, 9 skyriaus 4 punkte įtvirtintą nuostatą „teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti šalių ginčus, yra pagal atitinkamas nuostatas jurisdikciją turintis teismas“.
- 17 Per sutartą terminą negavusi pardavimo kainos, *Aqua Med* kreipėsi į *Sąd Rejonowy w Nowym Tomyślu* (Naujojo Tomyslio apylinkės teismas, Lenkija), kurio veiklos teritorijoje buvo jos buveinė. Ji mano, kad byla patenka į šio teismo teritorinę jurisdikciją pagal Civilinio proceso kodekso 34 straipsnį, pagal kurį ieškinyje dėl sutarties įvykdymo turi būti paduodamas sutarties įvykdymo vietos teisme. *Aqua Med* teigimu, pagal Civilinio kodekso 454 straipsnį piniginei prievolė turi būti įvykdyta atliekant pavedimą į jos banko sąskaitą, taigi toje vietoje, kur yra jos buveinės vieta.
- 18 2017 m. spalio 18 d. nutartimi *Sąd Rejonowy w Nowym Tomyślu* (Naujojo Tomyslio apylinkės teismas) savo iniciatyva pripažino, kad neturi jurisdikcijos, ir perdavė bylą apylinkės teismui, kurio veiklos teritorijoje yra atsakovės nuolatinė gyvenamoji vieta. Šis teismas pirmiausia konstatavo, kad, kiek tai susiję su pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sutartimi, turi būti taikomi ne tik nacionalinės teisės aktai, bet ir Sąjungos teisės aktai dėl vartotojų apsaugos, visų pirma Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis, ir Teisingumo Teismo jurisprudencija, konkrečiai – 2009 m. birželio 4 d. Sprendimas *Pannon GSM* (C-243/08, EU:C:2009:350), iš kurio matyti, kad nacionaliniai teismai privalo savo iniciatyva patikrinti pardavėjų ar tiekėjų su vartotojais sudaromose sutartyse esančias nesąžiningas sąlygas, įskaitant susijusias su teismo jurisdikcija.
- 19 Taigi minėtas teismas teigė, kad taikant Civilinio proceso kodekso 202 straipsnį, pagal kurį teismui, į kurį kreiptasi, neleidžiama tikrinti jurisdikcijos savo iniciatyva, tampa praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga vartotojams pasinaudoti Sąjungos teisėje jiems numatyta teisine apsauga.
- 20 Kiek tai susiję su šia kontrole savo iniciatyva, *Sąd Rejonowy w Nowym Tomyślu* (Naujojo Tomyslio apylinkės teismas) patikrino savo teritorinę jurisdikciją ir nustatė, kad sutarties sąlyga, leidžianti taikyti nacionalinės teisės nuostatą, pagal kurią pardavėjas ar tiekėjas gali pareikšti ieškinį vartotojui teisme, kurio veiklos teritorijoje yra šio pardavėjo ar tiekėjo buveinė, yra nesąžininga.
- 21 Taigi *Sąd Rejonowy w Nowym Tomyślu* (Naujojo Tomyslio apylinkės teismas) netaikė nagrinėjamos sutarties sąlygos ir taikė teisės nuostatą, t. y. Civilinio proceso kodekso 27 straipsnio 1 dalį, kurioje bendroji teismų jurisdikcija reglamentuojama taip, kad teritorinę jurisdikciją turi atsakovės nuolatinės gyvenamosios vietos teismas.

- 22 *Aqua Med* apeliacine tvarka apskundė pirmosios instancijos teismo nutartį *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Poznanės apygardos teismas, Lenkija) ir nurodė, kad buvo pažeisti nacionalinės teisės aktai ir klaidingai taikyta Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis.
- 23 Pastarasis teismas abejoja dėl Direktyvos 93/13 taikymo, nes nagrinėjama sutarties sąlyga yra susijusi su nacionalinėmis nuostatomis, taikomomis neatsižvelgiant į šios sąlygos buvimą. Šiuo atveju teismo savo iniciatyva atliekama teritorinės jurisdikcijos kontrolė lemtų poreikį kritiškai vertinti nacionalinę teisę, susijusią su šios jurisdikcijos nustatymu nagrinėjant ginčus dėl vartojimo sutarčių. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar pagal Sąjungos teisę nacionaliniams teismams suteikiami tokie platūs įgaliojimai ir ar tokia išvada darytina iš Direktyvos 93/13 nuostatų. Jei atsakymas būtų teigiamas, tai reikštų, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis 1978 m. kovo 9 d. Sprendime *Simmenthal* (106/77, EU:C:1978:49) suformuota jurisprudencija, turėtų atsisakyti taikyti nacionalinę teisę, pripažintą prieštaraujančia Sąjungos teisės nuostatoms, ir taikyti vartotojams palankesnę teisės normą, šiuo atveju – bendrąją taisyklę, pagal kurią jurisdikcija suteikiama atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismui.
- 24 Grįsdamas šiuos argumentus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi Reglamento Nr. 1215/2012 18 straipsnio 2 dalimi, kurioje numatyta, kad kita sutarties šalis gali pareikšti ieškinį vartotojui tik valstybės narės, kurioje yra vartotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismuose.
- 25 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad tokia jurisdikciją nustatanti sąlyga, kaip nagrinėjama sutartyje, kurią vartotojas sudarė su pardavėju ar tiekėju, gali būti klaidinanti, nes vartotojui gali susidaryti klaidingas įspūdis, kad ši sąlyga jam yra naudinga.
- 26 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Poznanės apygardos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar nacionalinio teismo savo iniciatyva atliekama su vartotoju sudarytos sutarties nuostatų, susijusių su jurisdikciją nagrinėti ginčą turinčio teismo nustatymu, kontrolė, grindžiama Direktyvos 93/13 <...> 6 straipsnio 1 dalimi ir <...> Teisingumo Teismo jurisprudencija (2009 m. birželio 4 d. Sprendimas *Pannon GSM*, C-243/08, EU:C:2009:350), taip pat turi apimti tas sutarties nuostatas, kuriose klausimas dėl teismo jurisdikcijos nagrinėti šalių ginčą reglamentuojamas tik tiek, kad yra daroma nuoroda į nacionalinėje teisėje numatytą reglamentavimą?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar dėl teismo atliekamos kontrolės jurisdikcijos taisyklės turi būti taikomos taip, kad vartotojui būtų užtikrinta iš direktyvos kylanti apsauga ir kartu galimybė nagrinėti bylą teisme, esančiame arčiausiai vartotojo gyvenamosios vietos / nuolatinės gyvenamosios vietos?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 27 Pirmiausia reikia priminti, kad 2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *Pannon GSM* (C-243/08, EU:C:2009:350) 22 ir 23 punktuose Teisingumo Teismas nusprendė, jog Direktyvoje 93/13 nustatyta apsaugos sistema pagrįsta mintimi, kad vartotojas yra mažiau palankioje padėtyje nei pardavėjas ar tiekėjas tiek dėl galimybės derėtis, tiek dėl informacijos lygio, o tai reiškia, kad reikia sutikti su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto nustatytais sąlygomis be galimybės turėti įtakos jų turiniui. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad dėl tokios mažiau palankios padėties Direktyvoje 93/13 valstybėms narėms įtvirtinta pareiga numatyti mechanizmą, užtikrinantį galimybę patikrinti bet kurios

atskirai neaptartos sutarties sąlygos galimą nesąžiningumą (2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporacion Bancaria*, C-70/17, EU:C:2019:250, 50 punktas). Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad šios direktyvos 6 straipsnio tikslas nebūtų pasiektas, jei patys vartotojai turėtų pareigą iškelti sutarties sąlygos nesąžiningumo klausimą, ir kad veiksminga vartotojų apsauga gali būti užtikrinta, tik jei nacionaliniam teismui pripažįstama teisė savo iniciatyva įvertinti tokią sąlygą (šiuo klausimu žr. 2000 m. birželio 27 d. Sprendimo *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores*, C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 26 punktas).

- 28 Vis dėlto reikalauti nacionalinio teismo atlikti vertinimą savo iniciatyva galima tik tuo atveju, jei tai susiję su sutarties sąlyga, kuri patenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, kaip apibrėžta šios direktyvos 1 straipsnyje. Pagal šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalį sutartinėms sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomasias nuostatas, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.
- 29 Remiantis tos pačios direktyvos 13 konstatuojamąja dalimi, Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje pateikta formuluotė „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos“ numato ir normas, kurios pagal nacionalinę teisę yra taikomos susitariančioms šalims, jei nebuvo susitarta kitaip.
- 30 Taigi reikia manyti, kad savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį nepatenka tokia sutarties sąlyga, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią, nustatant teismo jurisdikciją nagrinėti ginčus tarp sutarties šalių, daroma nuoroda į taikytiną nacionalinę teisę.
- 31 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje numatyta šios direktyvos taikymo srities išimtis, kuri taikoma sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomasias nuostatas, pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją priklauso nuo dviejų sąlygų. Pirmą, sutarties sąlyga turi atspindėti įstatymo ar kito teisės akto nuostatą, antra, ši nuostata turi būti privalomojo pobūdžio (2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank ir OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 52 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 32 Jei tikrinti, ar šios sąlygos įvykdytos, kiekvienu konkrečiu atveju turi nacionalinis teismas, Teisingumo Teismas privalo nustatyti kriterijus, kurie leistų jam priimti sprendimą (pagal analogiją žr. 2018 m. vasario 22 d. Sprendimo *Nadsénašo Településszolgáltatási Nonprofit Kft.*, C-182/17, EU:C:2018:91, 34 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 33 Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta direktyvos taikymo išimtis apima nacionalinės teisės nuostatas, kurios taikomos susitariančiosioms šalims, nepaisant jų pasirinkimo, ir nuostatas, kurios įprastai taikomos susitariančioms šalims, t. y. jeigu nebuvo susitarta kitaip. Ši išimtis grindžiama tuo, jog teisėta daryti prielaidą, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas nustatė tam tikrų sutarčių šalių visų teisių ir pareigų pusiausvyrą, kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai siekė apsaugoti (2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Banco Santander ir Escobedo Cortés*, C-96/16 ir C-94/17, EU:C:2018:643, 43 punktas).
- 34 Vis dėlto Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad nacionalinis teismas turi atsižvelgti į tai, kad minėtos direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta išimtis, atsižvelgiant į tos pačios direktyvos tikslą – būtent apsaugoti vartotojus nuo nesąžiningų sąlygų taikymo jų su komercinės veiklos vykdytojais sudaromose sutartyse, turi būti aiškinama siaurai (2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank ir OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 54 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 35 Šioje byloje iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išvadų matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama sutarties sąlyga yra labai bendro pobūdžio, todėl, pirmą, galima abejojti jos naudingumu, nes joje daroma nuoroda į nacionalinės teisės nuostatas, kurios, kaip nurodė tas teismas, taikomos neatsižvelgiant į šios sąlygos buvimą. Antra, vertinant griežtai, minėta sąlyga neatspindi

konkrečios nacionalinės nuostatos, nes nacionalinėse nuostatose, į kurias daroma nuoroda, numatomos visos teisės normos, reglamentuojančios jurisdikcijos nustatymo tvarką, o pardavėjas ar tiekėjas gali pasirinkti tą teisės normą, kuri jam yra palankesnė.

- 36 Nors pagrindinėje byloje nagrinėjamoje sąlygoje daroma nuoroda į nacionalinės teisės aktus, prielaida, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas yra užtikrinęs visų tam tikrų sutarčių šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, negali pateisinti šios sąlygos neįtraukimo į Direktyvos 93/13 taikymo sritį. Iš tiesų tokiu atveju reikia įvertinti šios sutarties sąlygos formuluotę ir jos poveikį vartotojo lūkesčiams.
- 37 Atsižvelgiant į siaurą Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos išimties aiškinimą, iš to, kas išdėstyta, matyti, kad tokia sąlyga, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, negali būti suprantama kaip atspindinti nacionalinę nuostatą.
- 38 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį patenka tokia sutarties sąlyga, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią, nustatant teismo jurisdikciją nagrinėti ginčus tarp sutarties šalių, daroma bendra nuoroda į taikytiną nacionalinę teisę.

Dėl antrojo klausimo

- 39 Nors antrasis klausimas nėra konkrečiai susijęs su tikslaus ES teisės teksto aiškinimu, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytų aplinkybių, visų pirma iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų visumos, Teisingumo Teismui tenka, atsižvelgiant į bylos dalyką, nustatyti aiškintinas Sąjungos teisės nuostatas (šiuo klausimu žr. 2015 m. vasario 12 d. Sprendimo *Surgicare*, C-662/13, EU:C:2015:89, 17 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 40 Šiuo atveju, kadangi *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Poznanės apygardos teismas) klausimais siekiama nustatyti apsaugos, kuria naudojasi vartotojai, lygi ir jų turimas teisminės gynybos priemonės, Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį reikia įterpti į Sąjungos teisės nuostatas, kurias išaiškinti Teisingumo Teismo prašo minėtas teismas (šiuo klausimu žr. 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kuřionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 45 punktą).
- 41 Taigi reikia manyti, kad savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiamos procesinės teisės normos, kuriose nurodoma sutarties sąlyga, pagal kurią pateikiant ieškinį dėl vartotojo tariamo sutarties neįvykdymo pardavėjui ar tiekėjui leidžiama rinktis iš atsakovo gyvenamosios vietos arba sutarties įvykdymo vietos kompetentingo teismo.
- 42 Pagal Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį, siejamą su šios direktyvos 24 konstatuojamąja dalimi, valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.
- 43 Suformuotoje jurisprudencijoje ir, kaip nurodyta šio sprendimo 27 punkte, Teisingumo Teismas priminė viešojo intereso – vartotojų, kurių padėtis yra mažiau palanki nei pardavėjų arba tiekėjų – apsaugos pobūdį ir svarbą (2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, 40 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 44 Kiek tai susiję su teritorine jurisdikcija nagrinėti pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo ginčus, reikia konstatuoti, kad Direktyvoje 93/13 nėra aiškių nuostatų, kuriose būtų apibrėžtas kompetentingas teismas.

- 45 Nors Reglamento Nr. 1215/2012 18 straipsnio 2 dalyje, kurią šiuo klausimu nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nustatyta, kad teismas, turintis tarptautinę jurisdikciją nagrinėti vartotojui pareikštą kitos sutarties šalies ieškinį, yra valstybės narė, kurioje yra vartotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismas, ši nuostata nėra taikoma tokioje byloje, kokia yra pagrindinė byla, kuriai būdinga tai, jog ji neturi tarpvalstybinės situacijos požymių (šiuo klausimu žr. 2013 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León*, C-413/12, EU:C:2013:800, 46 ir 47 punktus).
- 46 Vis dėlto, kaip Europos Komisija pažymi rašytinėse pastabose, būtina užtikrinti pagal Direktyvą 93/13 vartotojui suteiktų teisių veiksmingą apsaugą.
- 47 Nors atsižvelgdamas į Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje ir 7 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus Teisingumo Teismas kelis kartus nurodė, kaip konkrečiai nacionalinis teismas turi užtikrinti pagal šią direktyvą vartotojams suteiktų teisių apsaugą, iš esmės Sąjungos teisėje procedūros, taikomos nagrinėjant tariamai nesąžiningas sutarties sąlygas, yra nesuderintos, todėl kiekviena valstybė narė jas nustato savo teisės sistemoje, bet reikia užtikrinti, kad tokios procedūros nebūtų mažiau palankios nei reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir jomis užtikrinama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje numatyta teisė į veiksmingą teisinę gynybą (2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, 57 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 48 Dėl lygiavertiškumo principo reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas neturi jokių duomenų, galinčių sukelti abejonių dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų suderinamumo su šiuo principu.
- 49 Kiek tai susiję su teise į veiksmingą teisinę gynybą, būtina priminti, kad jo turi būti laikomasi tiek nustatant teismus, turinčius jurisdikciją nagrinėti Sąjungos teise grindžiamus ieškinius, tiek apibrėžiant su tokiais ieškiniiais susijusias procesines taisykles (2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, 59 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 50 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar nacionaline procesine nuostata yra užtikrinama teisė į veiksmingą teisinę gynybą, ir atlikti šį vertinimą atsižvelgiant į šios nuostatos vaidmenį visame procese, jo eigą ir ypatumus įvairiose nacionalinėse institucijose.
- 51 Taigi, esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, svarbu patikrinti, kiek nacionalinės teisės nuostatos, susijusios su jurisdikcija, nederamai sumažina vartotojo teisę į veiksmingą teisinę gynybą arba galimybę pasinaudoti Direktyva 93/13 vartotojams suteiktomis teisėmis.
- 52 Iš esmės nacionalinė nuostata, kuria alternatyviai numatoma vartojimo sutarties įvykdymo vietos teismo jurisdikcija, pati savaime negali pernelyg apriboti vartotojo teisės į veiksmingą teisinę gynybą. Iš tiesų tokia jurisdikcija neužkerta vartotojui kelio dalyvauti prieš jį pradėtose bylose ir pasinaudoti jam pagal Direktyvą 93/13 suteiktomis teisėmis. Be to, kiekvienas teismas turi savo iniciatyva išnagrinėti pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytos sutarties sąlygų nesąžiningumą ir imtis būtinų priemonių, kad būtų užtikrinta vartotojo apsauga nuo nesąžiningų sąlygų.
- 53 Vis dėlto tinkamos ir veiksmingos priemonės, kuriomis vartotojui užtikrinama teisė į veiksmingą teisinę gynybą, turi apimti galimybę pareikšti ieškinį prieš pardavėją ar tiekėją laikantis pagrįstų procesinių reikalavimų taip, kad vartotojo teisių įgyvendinimui nebūtų taikomos sąlygos, visų pirma susijusios su terminais arba išlaidomis ir trukdančios įgyvendinti pagal Direktyvą 93/13 užtikrintas teises (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, 63 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 54 Iš tiesų procesinės taisyklės, dėl kurių vartotojas patiria pernelyg didelių išlaidų, gali lemti tai, kad vartotojas gali būti atgrasytas deramai ginti savo teises teisme, į kurį kreipiasi pardavėjas ar tiekėjas. Taip gali atsitikti tuo atveju, jei dėl kreipimosi į teismą, kuris yra labai toli nuo vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos, vartotojui atsiranda pernelyg didelių kelionės išlaidų, dėl kurių jis gali būti atgrasomas dalyvauti prieš jį pradėtame procese (šiuo klausimu žr. 2015 m. vasario 12 d. Sprendimo *Baczó ir Vizsnyiczai*, C-567/13, EU:C:2015:88, 49–59 punktus).
- 55 Nacionalinis teismas turi patikrinti, ar taip yra pagrindinėje byloje nagrinėjamu atveju.
- 56 Taigi į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad pagal ją nedraudžiamos procesinės teisės normos su nurodyta sutarties sąlyga, pagal kurią pateikiant ieškinį dėl vartotojo tariamo sutarties neįvykdymo pardavėjui ar tiekėjui leidžiama rinktis iš atsakovo gyvenamosios vietos arba sutarties įvykdymo vietos kompetentingo teismo, nebent pasirinkus sutarties įvykdymo vietos teismą vartotojui būtų sudaromos tokios procesinės sąlygos, kurios galėtų pernelyg apriboti jam pagal Sąjungos teisės aktus suteiktą teisę į veiksmingą teisinę gynybą, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 57 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį patenka tokia sutarties sąlyga, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią, nustatant teismo jurisdikciją nagrinėti ginčus tarp sutarties šalių, daroma bendra nuoroda į taikytiną nacionalinę teisę.**
- 2. Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją nedraudžiamos procesinės teisės normos su nurodyta sutarties sąlyga, pagal kurią pateikiant ieškinį dėl vartotojo tariamo sutarties neįvykdymo pardavėjui arba tiekėjui leidžiama rinktis iš atsakovo gyvenamosios vietos arba sutarties įvykdymo vietos kompetentingo teismo, nebent pasirinkus sutarties įvykdymo vietos teismą vartotojui būtų sudaromos tokios procesinės sąlygos, kurios galėtų pernelyg apriboti jam pagal Sąjungos teisės aktus suteiktą teisę į veiksmingą teisinę gynybą, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas.**

Parašai.